

İçindekiler

Bölüm 1

Mikrobiyolojinin Tanımı 1

Bölüm 2

Mikrobiyolojinin Tarihsel Gelişimi 3

Bölüm 3

Mikroorganizmaların Taksonomideki Yeri 9

Bölüm 4

Hücre Yapısı 13

- 4.1. Ökaryotik Hücre 13
  - 4.1.1. Sitozol 14
  - 4.1.2. Endoplazmik Retikulum (ER) 15
  - 4.1.3. Golgi Organeli 15
  - 4.1.4. Lizozomlar 17
  - 4.1.5. Mitokondriler 17
  - 4.1.6. Kloroplastlar 18
  - 4.1.7. Ribozomlar 19
  - 4.1.8. Plazma Membranı (Hücre Zarı) 19
  - 4.1.9. Hücre Duvarı 22
  - 4.1.10. Siller ve Flagellumlar 22
  - 4.1.11. Hücre Çekirdeği (Nükleus) 22
- 4.2. Prokaryotik Hücre 30
  - 4.2.1. Sitoplazma Membranı 33
    - 4.2.1.1. Besin Maddelerinin Hücreye Alınmaları 35
  - 4.2.2. Hücre Duvarı ve Dış Membran 42
  - 4.2.3. Kapsül ve Mukoza 48
  - 4.2.4. Pilus (Fimbria) 51

- 4.2.5. Flagella ve Hareket 52
- 4.2.6. Protoplazma, Sitoplazma Matriksi ve İçerdiği Yapılar 57
  - 4.2.6.1. Sitoplazmada Bulunan Enzimler 58
  - 4.2.6.2. Depo Maddeleri 62
  - 4.2.6.3. Diğer Yapılar 66
  - 4.2.6.4. Endospor 69

Bölüm 5

Bakteri Çekirdeği ve Replikasyon 73

- 5.1. Genom Büyüklüğü, Sayısı ve Varlığının Gösterilmesi 73
- 5.2. Ribonükleik Asitlerin Yapısı 75
- 5.3. Watson-Crick Modeline Göre DNA'nın Yapısı 75
- 5.4. DNA'nın Denatürasyonu 80
- 5.5. Replikasyona İlişkin Hipotezler 81
- 5.6. Replikasyon Modelleri 84
- 5.7. Deoksiribonükleozit-tri-fosfatların (dNTP) Sentezi 85
  - 5.7.1. Pürin-Nükleotitleri Sentezi 85
  - 5.7.2. Pirimidin-Nükleotitlerin Sentezi 88
- 5.8. DNA Replikasyonu 89

Bölüm 6

Protein Sentezi 93

- 6.1. Genetik Kodlar ve Organizasyonu 93
- 6.2. Genetik Şifrenin Çakışmaz Doğası 95
- 6.3. Prokaryotlarda Gen Strüktürü ve Transkripsiyon 97
- 6.4. tRNA ve rRNA'yı Kodlayan Genlerin Genel Organizasyonu 100
- 6.5. Ökaryotik Gen Yapısı ve Transkripsiyon 102
- 6.6. Ribozomların Yapıları ve İşlevleri 109
- 6.7. Taşıyıcı RNA (tRNA)'ların Yapıları ve İşlevleri 110
- 6.8. Translasyon 112
  - 6.8.1. Aminoasitlerin Aktivasyonu 112
  - 6.8.2. Başlama (İnitasyon) 114
  - 6.8.3. Zincirin Uzaması (Elongasyon) 114
  - 6.8.4. Sonlanma (Terminasyon) 117
  - 6.8.5. Polipeptit Zincirlerinin Katlanması ve Translasyon Sonrası Modifikasyonlar 118
  - 6.8.6. Protein Sentezinin İnhibitörleri 119

Bölüm 7

Virüsler ve Bakteriyofajlar 121

7.1. Virüsler 121

7.1.1. Virüslerin Genel Özellikleri 121

7.1.2. Virüslerin Yapıları ve Morfolojik Sınıflandırılmaları 123

7.2. Bakteriyofajlar 126

7.2.1. Morfolojik Özellikleri ve Sınıflandırılmaları 126

7.2.2. Faj-Konakçı İlişkileri 131

7.2.3. Virulent Fajların Çoğalmaları (Litik Döngü) 131

7.2.4. Temperent Fajların Çoğalmaları ve Gen Ekspresyonunun (İfadesinin) Regülasyonu 138

7.2.5. Faj İzolasyonu ve Faj Gelişiminde Parametreler 143

7.2.5.1. Faj İzolasyonu 143

7.2.5.2. Faj Gelişiminde Parametreler 146

7.2.6. Bakterilerde Faj Direnç Sistemleri 147

Bölüm 8

Mikroorganizmaların Beslenmeleri ve Gelişmeleri 151

8.1. Mikroorganizmaların Beslenmeleri 151

8.2. Mikroorganizmalarda Beslenme Tipleri 154

8.3. Saf Kültürler 155

8.3.1. Saf Kültür Elde Etme Teknikleri 155

8.4. Besiyeri Çeşitleri 159

8.5. Mikrobiyel Gelişme 161

8.5.1. Gelişme Eğrisi (Kurvesi) 162

8.5.2. Gelişme Kinetiği (Gelişmenin Matematiksel İfadesi) 163

8.5.3. Gelişme Eğrisi Parametreleri 164

8.6. Sürekli Kültür 166

8.7. Mikrobiyel Gelişmeye Etki Eden Faktörler 169

Bölüm 9

Taksonomi ve Prokaryotların Sınıflandırılması 181

9.1. Giriş 181

9.2. Prokaryotların Sınıflandırılmasında Tarihsel Gelişim 181

9.3. Taksonomiye Hizmet Eden Üç Önemli Alan 182

9.3.1. Mikroorganizmaların Tanımlanmaları (İdentifikasyon) 182

9.3.2. Mikroorganizmaların İsimlendirilmeleri 185

- 9.3.3. Mikroorganizmaların Sınıflandırılmaları 185
- 9.4. Prokaryotların Sınıflandırılması 192
  - 9.4.1. Spiroketler (*Spirochaeta*) 192
  - 9.4.2. Aerobik/Mikroaerofilik, Hareketli, Helikal veya Vibroid Gram Negatif Bakteriler 196
  - 9.4.3. Hareketsiz veya Ender Hareketli, Gram Negatif Kıvrık Bakteriler 197
  - 9.4.4. Gram Negatif Aerobik/Mikroaerofilik Çubuk Bakteriler ve Koklar 197
  - 9.4.5. Fakültatif Anaerobik, Gram Negatif Çubuk Bakteriler 198
  - 9.4.6. Gram Negatif, Anaerobik, Düz, Kıvrık, Helikal Çubuk Bakteriler 200
  - 9.4.7. Disimilatorik Sülfat ve Sülfür (Kükürt) Redükte Eden Bakteriler 201
  - 9.4.8. Anaerobik Gram Negatif Koklar 201
  - 9.4.9. *Rickettsia* ve *Chlamydia*'lar 201
  - 9.4.10. Anoksijenik Fototrofik Bakteriler 202
  - 9.4.11. Oksijenik Fototrofik Bakteriler 204
  - 9.4.12. Aerobik, Kemolitotrofik Bakteriler ve Benzer Mikroorganizmalar 209
  - 9.4.13. Tomurcuklanan ve/veya İlave Uzantıları Olan Bakteriler 210
  - 9.4.14. Zarflı veya Kınlı Bakteriler 211
  - 9.4.15. Fotosentetik Olmayan, Meyve Oluşturmayan, Kayarak Hareket Eden Bakteriler 211
  - 9.4.16. Meyve Oluşturan ve Kayarak Hareket Eden Miksobakteriler (*Myxobacteria*) 213
  - 9.4.17. Gram Pozitif Koklar (*Cocci*) 213
  - 9.4.18. Endospor Oluşturan Gram Pozitif Çubuk Bakteriler ve Koklar 214
  - 9.4.19. Muntazam Çubuk Formlu, Sporsuz, Gram Pozitif Bakteriler 216
  - 9.4.20. Muntazam Olmayan Çubuk Formlu, Sporsuz, Gram Pozitif Bakteriler 217
  - 9.4.21. *Mycobacteria* (Mikobakteriler) 218
  - 9.4.22. *Actinomyces*'ler (Aktinomisetler) 219
  - 9.4.23. Hücre Duvarı Bulunmayan *Mycoplasma* (Mikoplazma) Grubu Bakteriler 223
  - 9.4.24. *Archaeobacteria* (Arkeobakteriler) 224

Bölüm 10

Biyoenerjiğin Prensipleri ve Metabolizmaya Giriş 229

- 10.1. Enerji 229
- 10.2. Termodinamiğin Yasaları 231
- 10.3. Serbest Enerji ve Reaksiyonlar 232
- 10.4. Elverişsiz Reaksiyonların Elverişli Reaksiyonlarla Birlikte İlerlemesi 235
- 10.5. ATP Molekülü ve Metabolizmadaki Rolü 236
- 10.6. ATP Molekülündeki Enerjinin Taşınması 238
- 10.7. Enerjice Zengin Diğer Moleküller 241
- 10.8. Oksidasyon-Redüksiyon Reaksiyonları 241

- 10.9. Elektron Taşıyıcılar (Piridin ve Flavin-Nükleotitleri) 245
- 10.10. Enzimler ve Metabolizmadaki Roller 249
  - 10.10.1. Kimyasal Reaksiyonlar ve Katalizörler 249
  - 10.10.2. Biyokimyasal Reaksiyonlar ve Biyolojik Katalizörler 250
  - 10.10.3. Enzimlerin Yapıları, Adlandırılmaları ve Sınıflandırılmaları 253
  - 10.10.4. Enzim Kinetiği (Michaelis-Menten Kinetiği) 257
  - 10.10.5. Regüle Edilebilir Enzimler ve Allosterik Kinetik 263

Bölüm 11

Metabolizmada Temel Yollar 265

- 11.1. Glukozun Parçalanma Yolları 267
  - 11.1.1. Embden-Meyerhof-Parnas Yolu (EMP-yolu) 267
  - 11.1.2. Pentozfosfat Yolu (PP-Yolu) 270
  - 11.1.3. Entner-Doudoroff Yolu (ED-Yolu) 273
- 11.2. Pirüvatın Asetil-CoA'ya Dönüşümü 275
- 11.3. Trikarbonasidi (TCA) Döngüsü 275
- 11.4. Anaerolitik Reaksiyonlar ve Glukoneogenez 277
- 11.5. Ribuloz-bi-fosfat (RuBP) Yolu 280
- 11.6. Karbonhidrat Metabolizması 282
  - 11.6.1. Karbonhidratların Parçalanması 283
  - 11.6.2. Karbonhidratların Sentezi 285
- 11.7. Aminoasit Metabolizması 286
  - 11.7.1. Protein ve Aminoasitlerin Parçalanması 286
  - 11.7.2. Aminoasit ve Proteinlerin Sentezi 288
- 11.8. Lipit Metabolizması 292
  - 11.8.1. Yağ Asitlerinin Parçalanması 293
  - 11.8.2. Yağ Asitlerinin Sentezi 293

Bölüm 12

Enerjinin Oksidatif Fosforilasyonla Kazanılması 297

- 12.1. Elektron Taşıma Sisteminin Elektron Taşıyıcıları 297
- 12.2. Elektron Taşıma Sistemi Bileşenlerinin Yapısı 299
- 12.3. Elektron Taşıma Sisteminin İşleyişi 301
- 12.4. Oksidatif Fosforilasyonun Mekanizması 303
- 12.5. P/O Oranı ve Glukozun Oksidasyon Bilançosu 305

Bölüm 13

Enerjinin Fermantasyon İle Kazanılması 307

- 13.1. Laktik Asit Fermantasyonu 309
  - 13.1.1 Starter ve Aroma Geliştirici Kültürler 312
  - 13.1.2. Laktik Asit Bakterilerinde Laktoz Metabolizması 317
  - 13.1.3. Laktik Asit Bakterilerinde Aroma Maddeleri Sentezi 319
  - 13.1.4. Probiyotikler 322
- 13.2. Alkol Fermantasyonu 324
- 13.3. Propiyonat Fermantasyonu 326
- 13.4. *Enterobacteriaceae* ve Formiyat Fermantasyonu 328
  - 13.4.1. *E. coli*'de Karışık Asit Fermantasyonu 330
  - 13.4.2. *E. aerogenes*'te Bütandiol Fermantasyonu 331
- 13.5. *Clostridium*'lar ve Bütirat-Bütanol Fermantasyonu 331
  - 13.5.1. *Clostridium*'ların Fermantasyon Özellikleri 332
  - 13.5.2 Bütirat-Bütanol Fermantasyonu 333
  - 13.5.3. Bütirat ve Asetat Üreten Diğer Bakteriler 335
- 13.6. Homoasetat Fermantasyonu 335

Bölüm 14

Enerjinin Anaerobik Solunumla Kazanılması 339

- 14.1. Nitrat Solunumu (Denitrifikantlar) 340
- 14.2. Sülfat ve Kükürt Solunumu (Desülfürükantlar) 342
- 14.3. Karbonat Solunumu (Metanogenler ve Asetogenler) 345
  - 14.3.1. Yerkürede Karbondioksitin Dönüşümü 346
  - 14.3.2. Metanogen Bakterilerde Metan Oluşumunun Metabolizması 348
  - 14.3.3. Metanogen Bakterilerde ATP Üretimi ve CO₂ Asimilasyonu 348
- 14.4. Fumarat ve Demir Solunumu 352

Bölüm 15

Kemolitotrofik Yaşam 355

- 15.1. Hidrojen Bakterileri 356
- 15.2. Nitrifikantlar 357
- 15.3. Kükürt ve İndirgenmiş Kükürt Bileşiklerini Okside Eden Bakteriler 359
- 15.4. Demirin [Fe(II)] Oksidasyonu 361

Bölüm 16

Enerjinin Fotosentetik Fosforilasyonla Kazanılması 363

- 16.1. Oksijenik Fotosentez 365
  - 16.1.1. Işık Enerjisi ve Absorpsiyonu 366
  - 16.1.2. Anten Pigmentleri 367
  - 16.1.3. Fotoreaksiyonlar ve Elektronların Yolu 370
  - 16.1.4. Proton Gradientinin Kuruluşu ve Fotofosforilasyon 371
  - 16.1.5. Karanlık Reaksiyonları ve Fotosentezin Bilançosu 372
- 16.2. Anoksijenik Fotosentez 372
  - 16.2.1. Fotosentetik Bakterilerde Pigment Sistemlerinin Yerleşimi 373
  - 16.2.2. Purpur Bakterilerinde Fotosentez 373
  - 16.2.3. *Chlorobiaceae*'de Fotosentez 374
- 16.3. *Halobacteria*'da Işık Enerjisinin Kullanımı 376

Bölüm 17

Moleküler Azot Fiksasyonu 377

- 17.1. Rizosfer ve Mikroorganizmalar 378
- 17.2. *Rhizobium*'lar ve Simbiyotik Azot Fiksasyonu 378
- 17.3. Simbiyotik Olmayan Azot Fiksasyonu 382
- 17.4. Azot Fiksasyonunun Biyokimyası 383
- 17.5. Azot Fiksasyonu İçin Gerekli İz Elementler ve Prosesi Engelleyen Faktörler 385

Bölüm 18

Metabolik Regülasyon (Düzenleme) 387

- 18.1. Sentezlenmiş Enzimlerde Katalitik Aktivitenin Regülasyonu 387
  - 18.1.1. Kompetitif (Yarışmalı) İnhibisyon 388
  - 18.1.2. Non-kompetitif (Yarışmasız) İnhibisyon 389
  - 18.1.3. Ankompetitif (Sınırlı Yarışmalı) İnhibisyon 390
  - 18.1.4. Çift Substratlı Enzim Reaksiyonları ve İnhibisyon 390
  - 18.1.5. Allosterik Enzimler ve Regülasyon 392
  - 18.1.6. Kovalent Modifikasyon ile Regülasyon 397
- 18.2. Gen İfadesinin Regülasyonu 401
  - 18.2.1. Bakterilerde Gen İfadesinin Düzenlenmesi Çalışmalarının Tarihsel Süreci 401
  - 18.2.2. Operon ve Gen Regülasyonuna Katılan Moleküller 402
  - 18.2.3. Regülatör Protein ile Operatör Bağlanması 406
  - 18.2.4. Prokaryotlarda Gen İfadesinin Regülasyonuna İlişkin Çeşitli Örnekler 408

- 18.2.4.1. Transkripsiyon Başlangıcının Kontrolü 408
- 18.2.4.2. Terminasyon Transkripsiyonunun Kontrolü 414
- 18.2.5. Diğer Regölasyon Örnekleri 418

Kaynakça 423

İndeks 427